

Opmærksomhed, end Alderdomsforsørgelsen vil gjøre det, men dermed skal det ingenlunde være sagt, at vi skulle lade sidstnævnte Sag ligge hen; det er ikke min Mening. Jeg tror imidlertid, at det er et Spørgsmaal, som f. Ex. i Forening med Sygekasjesagen har Krav paa at staa i første Række. Man har fremhævet den hygieiniske Side af Sagen, den Betydning, som bedre Boliger vilde have for Sundhedsforholdene; jeg skal ikke komme nærmere ind derpaa, men jeg skal tilføje en anden Betragtning, og det er den, at det vel maatte endda har en forholdsvis større moralisk Betydning, en Betydning for Familielivet, at Boligen bliver sund og god. Man fremhæver, at Arbejderne ikke have Lyst til at være i Hjemmet, men tilbringe deres Tid paa mindre heldige Steder, men kan det ikke ligge i, at Hjemmene ikke ere, som de skulde være? Være Hjemmene bedre, renligere, lysere, venligere, vilde Arbejderne vist ogsaa have større Lyst til at opholde sig der. Nu ved jeg meget vel, at alt det ikke er naaet ved at staffe bedre Boliger, thi naar det er renlige Familier, der bebo selv meget smaa og indskrænkede Leiligheder, kunne de dog indrette sig ret hyggelige Hjem dert, men ikke desto mindre tror jeg, man kan paastaa, at der er en Bøvelvirkning, idet ordentlige Boliger ikke sjældent vilde hjælpe til, at en Familie lægger sig efter større Renlighed. Hvis dette Lovforslag var til Gavn for Landet eller Provindsbyerne, vilde jeg have fremhævet, at der tillige burde have været sørget for, at Deierne saa selv senere kunde blive Giere af de paagjældende Boliger, men jeg ved, og jeg har hørt af erfarne Folk, at her i Kjøbenhavn lægger Arbejderbefolkningen overhovedet ikke saa stor Vægt paa at være Selveiere, som det er min Overbevisning og Erfaring, at den gjør i Provindsbyerne og paa Landet. Naar dette Lovforslag alene ihjvælter sig med Kjøbenhavn og giver en saa klæffelig Hjælp til at forbedre de kjøbenhavnske Arbejderboliger, henvend 1 Million, thi saa meget bliver den Hjælp, der foreslaas ydet dertil, da tvivler jeg ikke paa, at man ogsaa, om end ved andre Foranstaltninger og ad andre Veie, efterhaanden, naar man nu slaar ind paa den Veie, her er foreslaaet — og derimod har jo den høitæredede Minister ikke yttret nogen bestemt Modstand — maa komme baade Provindsbyernes og Landets Arbejdere, Arbejderbefolkningen i Byerne og Husmandsklassen paa Landet, til Hjælp. Jeg tror navnlig, at der er et Forhold — og det er ogsaa tidligere blevet paatait fra flere Sider — som har bevirket, at Tilstanden er mindre god i Kjøbenhavn, og

dette Forhold er den meget stærke Indvandring, der har været dels fra Landet, og dels fra Provindsbyerne til Kjøbenhavn; Strømmen er tilbels gaaet fra Landet til Provindsbyerne og derfra til Kjøbenhavn, idet Befolkningen fra Landet har foretrukket at trække til Provindsbyerne og Kjøbenhavn. Det er det Forhold, der har gjort, at Stillingen er bleven mindre god. Skulde det derfor ikke være den rigtige Veie nu, da Strømmen begynder at vende sig, at sørge for, at Forholdene paa Landet, navnlig i Husmandsklassen, kan blive adskilligt bedre, end de nu ere, saa at de endte med at blive Selveiere. Det er jo bekendt nok, at Lovgivningen paa en tidligere Tid i dette Aarhundrede, da man ordnede Fæstevæsnet, har stræbt efter at gjøre det saa, at Husmændene paa de Egne, hvor Fæstevæsnet blev ordnet, kunde faae en mere selvstændig Stilling. Det forekommer mig, at der i saa Henseende er gjort meget lidt for Husmændene siden Forordningen af 27de Mai 1848. Jeg skal imidlertid ikke nærmere komme ind paa Forholdene paa Verne, de høre jo ikke hjemme under det foreliggende Lovforslags Behandling uden for saa vidt, at den Trang, der i Kjøbenhavn er hos Arbejderne, er en Følge af den altfor stærke Tilstrømning fra Landet først til Provindsbyerne og saa til Kjøbenhavn, et Forhold, jeg ingenlunde tror er fundt eller heldigt. Derfor mener jeg, at man bør stoppe for Rilderne til dette uheldige Forhold ved at gjøre Forholdene baade i Provindsbyerne og paa Landet bedre, og jeg skal navnlig anbefale, at man sørger for, at saa Mange som muligt blive Selveiere, ikke alene af Huse, men ogsaa af Jord. Der er da et Forhold, der ligger snublende nær, nemlig om det ikke vilde være rigtigt at udstykke Præstegaardsjorderne. Hvorfor bestinde Præsterne sig nemlig ofte i Armod? Det er der Mange, der gjøre. Det er, fordi de ligge med disse Gaarde uden at være Landmænd. Der var Tider, hvor Præsterne maatte være Mønsterlandmand, men nu er den Tid forbi; det er jo ikke til at forlange nu, da det at være Landmand udtrækker en Mands hele Tid. Skulde det ikke kunne tjene til at forbedre Forholdene baade i Kjøbenhavn og Kjøbstæderne, samtidig med, at man efterhaanden, navnlig til Fordel for Arbejderbefolkningen paa Landet, udstykkede de 6000 Tønder Hartkorn, der, saa vidt jeg husker findes ved Præstegaardene; derved kunde der, uden at Staten tabte det Mindste, staves 20,000 Familier Selveiere. Derved vilde den Strøm, der nu vender og maa vende fra Kjøbenhavn tilbage til Landet,